

OD REDAKCJI

Szanowni Państwo, Drodzy Czytelnicy!

Zapraszamy do zapoznania się z kolejnym zeszytem „Czasopisma Geograficznego”, który poświęcamy geografii wsi i rolnictwa, koncentrując się na relacji: człowiek-wieś. Mamy nadzieję, że zaprezentowane przez autorki i autorów bardzo różne jej „twarze” będą inspiracją do dyskusji o roli działalności człowieka w rozwoju współczesnych obszarów wiejskich.

Tom otwiera tekst Marcina Wójcika poświęcony wiedzy ukrytej w geograficznych badaniach wsi. Ma on charakter przeglądowy i koncentruje się na zastosowaniu jakościowych metod badawczych w identyfikacji i interpretacji wiedzy ukrytej. Autor odnosi się zwłaszcza do koncepcji, w których istotną rolę odgrywa rozpoznawanie wiedzy o przestrzeni (miejscu). Nie tylko określa znaczenie jakościowych metod badawczych, lecz zwraca także uwagę na specyfikę pracy geografów, których kompetencje są bardzo istotne w prowadzeniu badań w terenie. Autor podjął się wymagającego zadania zintegrowania zagadnień metodologicznych i poznawczych oraz zaprezentowania transdyscyplinarnego podejścia do omawianych kwestii.

Kolejne dwa artykuły są pokłosiem badań przeprowadzonych w ramach projektu NCN „Miejsko-wiejski transfer wiedzy – modele współzależności”. Maria Bednarek-Szczepańska i Krzysztof Janc ukazali przebieg oraz konsekwencje miejsko-wiejskiego transferu wiedzy zachodzącego w wyniku interakcji pomiędzy stałymi i nowymi mieszkańcami miejscowości wiejskich. Bazując na badaniach wśród mieszkańców 18 polskich wsi (przedstawiciele stałych mieszkańców i migrantów – sezonowych oraz nowoosadników) stwierdzili, że zakres i wpływ wymiany wiedzy zależą od charakteru osady. Nowi mieszkańcy czerpią korzyści głównie z pozyskiwania lokalnej wiedzy, co ułatwia im osiedlenie się na obszarze wiejskim. Autorzy zaobserwowali, że migranci sezonowi wnoszą krótkoterminowy wkład w sferę kulturową i społeczną, podczas gdy nowoosadnicy mają większy wpływ na wprowadzanie innowacji i rozwój społeczności. Natomiast Monika Wesołowska i Anita Kulawiak skupiły się na identyfikacji i charakterystyce profilu społeczno-kulturowego migrantów przenoszących się z miasta na wieś położoną peryferyjnie względem niego. Zdaniem autorek kontrurbanicy tworzą osobną kategorię społeczno-kulturową, która w dużej mierze różni się od osób wyprowadzających się do miejscowości wiejskich zlokalizowanych w pobliżu miasta. Stwierdziły, że dla kontrurbanitów decyzja o wyprowadzce na wieś to nie tylko praktyczne rozwiązanie, ale przede wszystkim ideologiczny wybór związany z potrzebą zmiany stylu życia, wartości oraz sposobu funkcjonowania w społeczeństwie. Z kolei dla suburbanitów jest to decyzja podyktowana głównie względami ekonomicznymi – realizacja marzenia o domu z ogródkiem w atrakcyjnej cenie.

Opracowanie Marty Biczowskiej i Mirosława Biczowskiego dotyczy funkcjonowania sektora usług na obszarach wiejskich województwa dolnośląskiego. To próba wieloaspektowej oceny zróżnicowania przestrzennego poziomu absorpcji środków Unii Europejskiej przeznaczonych na wsparcie tej działalności. Autorzy potwierdzili, że dostępność unijnego wsparcia jest ważnym bodźcem wzmacniającym rozwój usług na badanym terenie. Ponadto zidentyfikowali dużą dywersyfikację alokacji środków oraz zróżnicowanie przestrzenne wdrażania działań związanych z poprawą dostępności usług.

Ocena wykształcenia ludności rolniczej wchodzi w zakres zainteresowań badawczych Małgorzaty Polnej. Przedstawiła analizę poziomu i typu wykształcenia osób kierujących gospodarstwami rolnymi w Polsce, uwzględniając ich zmiany oraz zróżnicowanie przestrzenne. Autorka wykazała, że w latach 2010–2020 wzrósł odsetek kierowników gospodarstw posiadających wykształcenie ogólne, lecz równocześnie obniżył się poziom ich wykształcenia rolniczego. Korzystne zmiany wystąpiły w strukturze obu typów wykształcenia (zwiększył się udział osób z wykształceniem wyższym i średnim), jednak ich natężenie było znacznie wyższe w przypadku wykształcenia ogólnego. Autorka stwierdziła także, że zróżnicowanie przestrzenne poziomu wykształcenia rolniczego osób prowadzących gospodarstwa rolne jest wynikiem oddziaływania uwarunkowań historycznych.

Szósty artykuł w niniejszym zeszycie, autorstwa Mariana Kuchniarza i Pawła Hubara, koncentruje się na analizie zróżnicowania tzw. gmin obwarzankowych w Polsce, przede wszystkim w kontekście świadczenia usług edukacyjnych. Badania potwierdziły ich heterogeniczność, a autorzy wskazują, że automatyczne włączanie tych gmin do miast mogłoby być w wielu przypadkach błędne. Podkreślają, że skuteczne reformy powinny uwzględniać lokalną specyfikę i wymagać indywidualnego podejścia. Artykuł dostarcza argumentów na rzecz elastycznych, dostosowanych do lokalnych warunków rozwiązań w zarządzaniu gminami obwarzankowymi.

Tekst Beaty Krakowiak i Marzeny Markowskiej-Iskierki to bardzo interesujące rozważania na temat wpływu przestrzeni o charakterze profanum na niematerialne dziedzictwo kulturowe. Autorki badają, czy rozwój strefy handlowo-usługowej, będącej częścią tej przestrzeni, w bliskim sąsiedztwie obszaru sacrum związanego z obchodami Bożego Ciała w Spycimierzu może stanowić zagrożenie dla dziedzictwa niematerialnego oraz sprzyjać komercjalizacji tego religijnego wydarzenia. W artykule przedstawiono również rekomendacje dotyczące organizacji przestrzeni i zarządzania dziedzictwem kulturowym Spycimierza w celu jego skutecznej ochrony.

Tom zamyka opracowanie Natalii Provotar i Vladyslava Melnychuka wpisujące się w dyskusję na temat modeli rozwoju przestrzeni podmiejskiej. Autorzy, wykorzystując zdjęcia satelitarne i wyniki badań terenowych, na przykładzie wiejskiej ulicy z przedmieść Kijowa rozpoznają kluczowe czynniki wpływające

na różne trajektorie rozwoju strefy podmiejskiej. Ponadto identyfikują różnice we wzorcach użytkowania gruntów między „starymi” i „nowymi” odcinkami ulicy. Stwierdzili, że w „nowej” części widoczna jest wewnętrzna heterogeniczność, która przejawia się w podziale na obszary „nowsze i bogatsze” oraz „starsze i biedniejsze”, charakteryzujące się odmiennymi typami rozwoju i użytkowania gruntów.

Dziękujemy wszystkim Autorkom i Autorom za podzielenie się wynikami badań i przygotowanie artykułów, które wzbogacają wiedzę o związkach człowieka z przestrzenią wiejską i są cennym wkładem w rozwój geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej.

Składamy także podziękowania Recenzentkom i Recenzentom, których uwagi przyczyniły się do podniesienia jakości nadesłanych artykułów.

Anna Dubownik, Ewa Kacprzak